

USTAWA O OCHRONIE PRAWNEJ ODMIAN ROŚLIN

Komentarz

redakcja naukowa Krzysztof Felchner

Krzysztof Felchner, Katarzyna Jasińska

Marta Lampart, Dawid Marek

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

2. WYDANIE

Wolters Kluwer

USTAWA O OCHRONIE PRAWNEJ ODMIAN ROŚLIN

Komentarz

redakcja naukowa Krzysztof Felchner

Krzysztof Felchner, Katarzyna Jasińska

Marta Lampart, Dawid Marek

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

2. WYDANIE

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Jagielloński

Stan prawny komentarza na 1 maja 2016 r.

*Stan prawny ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin
(tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 843) na 14 czerwca 2016 r.*

Recenzent

Prof. dr hab. Małgorzata Korzycka

Wydawca

Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący

Kinga Zajęc

Opracowanie redakcyjne

Agata Czuj

Łamanie

Wolters Kluwer

Poszczególne części komentarza napisali:

Krzysztof Felchner – przedmowa do pierwszego wydania komentarza; przedmowa do drugiego wydania komentarza; wprowadzenie; art. 1; teza nr 8 do art. 5; art. 8–9; teza nr 5 do art. 10; teza nr 7 do art. 11; teza nr 7 do art. 12; tezy nr 3 i 8 do art. 15; teza nr 7 do art. 18; tezy nr 5 i 7 do art. 20; art. 21–22; tezy nr 26–27 do art. 23a; teza nr 10 do art. 23b; art. 28; teza nr 10 do art. 29; teza nr 5 do art. 36; teza nr 43 do art. 36a; teza nr 31 do art. 37

Krzysztof Felchner, Katarzyna Jasińska – teza nr 2 do art. 15; tezy nr 2, 16–17 do art. 23; teza nr 4 do art. 23a, teza nr 7 do art. 23b; teza nr 14 do art. 36a

Krzysztof Felchner, Marta Lampart – teza nr 1 do art. 11; tezy nr 1 i 3 do art. 12; art. 14; teza nr 1 do art. 17; tezy nr 1–6 do art. 18; tezy nr 1, 3 i 7 do art. 31

Krzysztof Felchner, Dawid Marek – art. 25 (w II wydaniu komentarza zaktualizowany przez K. Felchnera)

Katarzyna Jasińska – art. 4; tezy nr 1–7 do art. 5; tezy nr 1, 3–15, 18–29 do art. 23; tezy nr 1–3, 5–25 do art. 23a; tezy nr 1–6, 8–9 do art. 23b; art. 23c; tezy nr 1–13, 15–42 do art. 36a; art. 36b; tezy nr 1–30 do art. 37; art. 37a–37b

Marta Lampart – art. 3; tezy nr 1–4 do art. 10; tezy nr 2–6 do art. 11; tezy nr 2, 4–6 do art. 12; art. 13; tezy nr 1, 4–7 do art. 15; art. 16; tezy nr 2–4 do art. 17; art. 19; tezy nr 1–4, 6 do art. 20; art. 30, tezy nr 2, 4–6, 8 do art. 31; art. 32–35; tezy nr 1–4 do art. 36; art. 38–40

Dawid Marek – art. 2; art. 4a; art. 6–7; art. 24; art. 26–27; tezy nr 1–9 do art. 29
(w II wydaniu komentarza zaktualizowane przez K. Felchnera)

© Copyright by Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-264-8702-6

2. wydanie

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przykopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Przedmowa do pierwszego wydania komentarza	23
Przedmowa do drugiego wydania komentarza	29
Wprowadzenie	33
Ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin	41
Rozdział 1. Przepisy ogólne	43
Art. 1. [Przedmiot regulacji]	43
Art. 2. [Słowniczek, wspólność wyłącznego prawa hodowcy]	46
Art. 3. [Stosowanie przepisów k.p.a. do postępowania przed COBORU]	70
Rozdział 2. Wyłączne prawo hodowcy do odmiany	74
Art. 4. [Powstanie i przejście wyłącznego prawa hodowcy]	74
Art. 4a. [Prawo do wynagrodzenia i prawa osobiste twórcy odmiany]	83
Art. 5. [Odrębność odmiany]	95
Art. 6. [Wyrównanie odmiany]	104
Art. 7. [Trwałość odmiany]	108
Art. 8. [Nowość odmiany]	111
Art. 9. [Nazwa odmiany]	120

Art. 10.	[Pełnomocnik w postępowaniu w sprawie przyznania wyłącznego prawa hodowcy]	165
Art. 11.	[Wniosek o przyznanie wyłącznego prawa hodowcy]	168
Art. 12.	[Prawo pierwszeństwa z wcześniejszego zgłoszenia w państwie stowarzyszonym]	174
Art. 13.	[Diariusz COBORU, udostępnianie dokumentacji]	178
Art. 14.	[Tymczasowe wyłączne prawo hodowcy]	181
Art. 15.	[Badania OWT]	186
Art. 16.	[Obowiązki i uprawnienia hodowcy w czasie trwania badań OWT]	192
Art. 17.	[Zlecenie przeprowadzenia badań OWT innemu podmiotowi]	195
Art. 18.	[Zastrzeżenia]	198
Art. 19.	[Opłaty]	203
Art. 20.	[Decyzje o przyznaniu i odmowie przyznania wyłącznego prawa hodowcy]	206
Art. 21.	[Treść wyłącznego prawa hodowcy]	211
Art. 22.	[Treść „dodatkových praw hodowcy”, dozwolony użytek]	218
Art. 23.	[Odstępstwo rolne]	244
Art. 23a.	[Obowiązki informacyjne beneficjentów odstępowstwa rolnego]	268
Art. 23b.	[Obowiązki informacyjne przetwórców]	289
Art. 23c.	[Kontrola wykonywania przez beneficjentów odstępowstwa rolnego oraz przetwórców obowiązków informacyjnych względem hodowcy]	295
Art. 24.	[Następcze obowiązki hodowcy]	300
Art. 25.	[Roszczenia – norma pusta?]	302
Art. 26.	[Notyfikacja COBORU zmiany podmiotu uprawnionego z tytułu wyłącznego prawa hodowcy]	304
Art. 27.	[Okres trwania wyłącznego prawa hodowcy, zawieszenie wykonywania polskiego wyłącznego prawa hodowcy]	305
Art. 28.	[Wyczerpanie wyłącznego prawa hodowcy]	310
Art. 29.	[Pozbawienie hodowcy wyłącznego prawa]	320
Art. 30.	[Licencja umowna]	326

Art. 31.	[Licencja przymusowa]	332
Art. 32.	[Postępowanie w sprawie udzielenia licencji przymusowej]	339
Art. 33.	[Treść decyzji o udzieleniu licencji przymusowej]	341
Art. 34.	[Wydanie decyzji o udzieleniu licencji przymusowej]	342
Art. 35.	[Decyzja o cofnięciu licencji przymusowej]	343
Art. 36.	[Księga ochrony wyłącznego prawa, spis odmian]	345
Rozdział 2a. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu cywilnym		350
Art. 36a.	[Roszczenia przysługujące w razie naruszenia wyłącznego prawa hodowcy]	350
Art. 36b.	[Zabezpieczenie roszczeń i dowodów; roszczenie informacyjne]	380
Rozdział 3. Przepisy karne		419
Art. 37.	[Przestępstwa]	419
Art. 37a.	[Wykroczenia]	431
Art. 37b.	[Wykroczenia – stosowanie przepisów k.p.s.w.]	432
Rozdział 4. Przepisy przejściowe i końcowe		440
Art. 38.	[Ważność licencji przymusowych]	440
Art. 39.	[Przepisy przejściowe dotyczące księgi ochrony wyłącznego prawa i spisu odmian]	441
Art. 40.	[Termin wejścia w życie ustawy o ochronie prawnej odmian roślin]	441
Bibliografia		443
Autorzy		453

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- dekret z 1955 r. – dekret z dnia 2 lutego 1955 r. o nasiennictwie (Dz. U. Nr 6, poz. 33 z późn. zm.)
- dyrektywa 98/44 – dyrektywa 98/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 lipca 1998 r. w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych (Dz. Urz. WE L 213 z 30.07.1998 r., s. 13–21 z późn. zm.)
- dyrektywa 2004/48 – dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz. Urz. WE L 157 z 30.04.2004 r., s. 45–86)
- dyrektywa 2008/95 – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/95/WE z dnia 22 października 2008 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz. Urz. UE L 299 z 8.11.2008 r., s. 25)
- dyrektywa 2015/2436 – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2436 z dnia 16 grudnia 2015 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do

	znaków towarowych (Dz. Urz. UE L 336 z 23.12.2015 r., s. 1)
k.c.	– ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.)
k.k.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
k.p.a.	– ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23 z późn. zm.)
k.p.c.	– ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
k.p.k.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
k.p.s.w.	– ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 395 z późn. zm.)
k.s.h.	– ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030 z późn. zm.)
k.w.	– ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1094 z późn. zm.)
konwencja UPOV	– Międzynarodowa konwencja ochrony nowych odmian roślin z dnia 2 grudnia 1961 r. zrewidowana w Genewie 10 listopada 1972 r., 23 października 1978 r. i 19 marca 1991 r.
nowelizacja z 2000 r.	– ustawa z dnia 15 września 2000 r. o zmianie ustawy o nasiennictwie (Dz. U. Nr 88, poz. 984)

nowelizacja z 2006 r.	–	ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie prawnej odmian roślin i ustawy o nasiennictwie (Dz. U. Nr 126, poz. 877)
nowelizacja z 2007 r.	–	ustawa z dnia 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 99, poz. 662)
p.p.s.a.	–	ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 270 z późn. zm.)
p.s.w.	–	ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 572 z późn. zm.)
p.w.p.	–	ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1410 z późn. zm.)
pr. aut.	–	ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.)
pr. pras.	–	ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.)
rozporządzenie 637/2009	–	rozporządzenie Komisji (WE) nr 637/2009 z dnia 22 lipca 2009 r. ustanawiające reguły wykonawcze co do odpowiedniego nazewnictwa odmian gatunków roślin rolniczych i warzyw (Dz. Urz. UE L 191 z 23.07.2009 r., s. 10, z późn. zm.)
rozporządzenie 1151/2012	–	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych (Dz. Urz. UE L 343 z 14.12.2012 r., s. 1–29)

rozporządzenie
1768/95	–	rozporządzenie Komisji (WE) nr 1768/95 z dnia 24 lipca 1995 r. ustanawiające przepisy wykonawcze w zakresie odstępstwa rolnego przewidzianego w art. 14 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 2100/94 w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin (Dz. Urz. WE L 173 z 25.07.1995 r., s. 14–21, z późn. zm.)
rozporządzenie
2015/2424	–	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2424 z dnia 16 grudnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 207/2009 w sprawie wspólnotowego znaku towarowego i rozporządzenie Komisji (WE) nr 2868/95 wykonujące rozporządzenie Rady (WE) nr 40/94 w sprawie wspólnotowego znaku towarowego oraz uchylające rozporządzenie Komisji (WE) nr 2869/95 w sprawie opłat na rzecz Urzędu Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (Dz. Urz. UE L 341 z 24.12.2015 r., s. 21–94)
rozporządzenie
2100/94	–	rozporządzenie Rady (WE) nr 2100/94 z dnia 27 lipca 1994 r. w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin (Dz. Urz. WE L 227 z 1.09.1994 r., s. 1–30, z późn. zm.)
rozporządzenie
z 1955 r.	–	rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 23 lipca 1955 r. w sprawie wpisu odmian roślin uprawnych do rejestru odmian oryginalnych (Dz. U. Nr 32, poz. 194)
rozporządzenie
z 1961 r.	–	rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 4 listopada 1961 r. w sprawie wpisu odmian roślin uprawnych do rejestru odmian oryginalnych oraz do spisów odmian selekcyjno-

rozporządzenie z 1988 r.	– wanych i miejscowych (Dz. U. Nr 52, poz. 291 z późn. zm.)
rozporządzenie z 1996 r.	– rozporządzenie Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 14 kwietnia 1988 r. w sprawie rejestru odmian, księgi ochrony prawa do odmiany oraz kontroli materiału siewnego (Dz. U. Nr 12, poz. 97 z późn. zm.)
rozporządzenie z 2001 r.	– rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 15 kwietnia 1996 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nasiennictwie (Dz. U. Nr 50, poz. 216 z późn. zm.)
SortenschutzG	– rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 sierpnia 2001 r. w sprawie rejestracji odmian i udzielania ochrony wyłącznego prawa do odmiany oraz wytwarzania i kontroli materiału siewnego (Dz. U. Nr 108, poz. 1184 z późn. zm.)
TRIPS	– Sortenschutzgesetz – niemiecka ustawa z dnia 11 grudnia 1985 r. o ochronie prawnej odmian roślin
u.d.i.p.	– Agreement on Trade Related Aspects on Intellectual Property Rights (Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej)
u.h.r.n. z 1961 r.	– ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2058 z późn. zm.)
u.j.h.a.r.s.	– ustawa z dnia 16 lutego 1961 r. o hodowli roślin i nasiennictwie (Dz. U. Nr 10, poz. 54)
	– ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 678 z późn. zm.)

u.j.p.	–	ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 224 z późn. zm.)
u.l.m.r.	–	ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1092 z późn. zm.)
u.n. z 1987 r.	–	ustawa z dnia 10 października 1987 r. o nasieniu (Dz. U. Nr 31, poz. 166 z późn. zm.)
u.n. z 1995 r.	–	ustawa z dnia 24 listopada 1995 r. o nasieniu (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 53, poz. 563 z późn. zm.)
u.n. z 2003 r.	–	ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o nasieniu (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 41, poz. 271 z późn. zm.)
u.n. z 2012 r.	–	ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. o nasieniu (Dz. U. poz. 1512 z późn. zm.)
u.o.d.o.	–	ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2135 z późn. zm.)
u.o.p.o.r.	–	ustawa z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 843)
u.o.r.	–	ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 17 z późn. zm.)
u.p.d.o.f.	–	ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.)
u.p.e.a.	–	ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 599)
u.p.n.p.r.	–	ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 3)

u.r.p.	–	ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzeczni- kach patentowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 221)
u.r.s.p.s.g.	–	ustawa z dnia 24 maja 1989 r. o rozpozna- waniu przez sądy powszechne spraw gospo- darczych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 127 z późn. zm.)
u.s.d.g.	–	ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.)
u. wyn.	–	ustawa z dnia 19 października 1972 r. o wy- nalazczości (tekst jedn.: Dz. U. z 1993 r. Nr 26, poz. 117 z późn. zm.)
u.z.n.k.	–	ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalcza- niu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.)
u.z.t. z 1985 r.	–	ustawa z dnia 31 stycznia 1985 r. o znakach towarowych (Dz. U. Nr 5, poz. 17 z późn. zm.)
Uzasadnienie	–	Uzasadnienie projektu ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej od- mian roślin (druk sejmowy nr 1287 z dnia 24 stycznia 2003 r.)
Uzasadnienie z 2006 r.	–	Uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o zmianie ustawy o ochro- nie prawnej odmian roślin i ustawy o na- siennictwie (druk sejmowy nr 460 z dnia 27 marca 2006 r.)
Uzasadnienie z 2011 r.	–	Uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie prawnej odmian roślin (druk sejmowy nr 4318 z dnia 9 czerwca 2011 r.)
Zapis stenograficzny	–	Zapis stenograficzny (777) z 74. Posiedzenia Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 22 maja 2003 r.

Artykuły bez podania bliższego określenia oznaczają artykuły ustawy z dnia 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 843).

Dokumenty UPOV i CPVO

- C (Extr.)/19/2 Rev. – Revision of Document C (Extr.)/19/2, The Notion of Breeder and Common Knowledge
- Guidelines – Guidelines with Explanatory Notes on Article 63 on Council Regulation (EC) of 27 July 1994 on Community Plant Variety Rights (wersja z 28 listopada 2012 r.)
- TG/1/3 – General Introduction to the Examination of Distinctness, Uniformity and Stability and the Development of Harmonized Descriptions of New Varieties of Plants
- TGP/2/2 – List of Test Guidelines Adopted by UPOV
- TGP/3 – Varieties of Common Knowledge
- TGP/4/1 – Constitution and Maintenance of Variety Collections

TGP/5: Experience and Cooperation in DUS Testing

- TGP/5/INTRO – Introduction
- TGP/5/SECTION/1/2 – Model Administrative Agreement for International Cooperation in the Testing of Varieties
- TGP/5/SECTION/2/3 – UPOV Model Form for the Application for Plant Breeders' Rights
- TGP/5/SECTION/3/2 – Technical Questionnaire To Be Completed in Connection with an Application for Plant Breeders' Rights
- TGP/5/SECTION/4/2 – UPOV Model Form for the Designation of the Sample of the Variety

-
- TGP/5/SECTION/5/2 – UPOV Request for Examination Results and UPOV Answer to the Request for Examination Results
- TGP/5/SECTION/6/2 – UPOV Report on Technical Examination and UPOV Variety Description
- TGP/5/SECTION/7/2 – UPOV Interim Report on Technical Examination
- TGP/5/SECTION/8/2 – Cooperation in Examination
- TGP/5/SECTION/9/2 – List of Species in Which Practical Knowledge has Been Acquired or for Which National Test Guidelines Have Been Established
- TGP/5/SECTION/10/3 – Notification of Additional Characteristics and States of Expression
- TGP/5/SECTION/11 – Examples of Policies and Contracts for Material Submitted by the Breeder

TGP/6: Arrangements for DUS Testing

- TGP/6/SECTION/1/1 – Introduction
- TGP/6/SECTION/2/1 – Examples of Arrangements for DUS Testing
- TGP/6/SECTION/6/1 – Declaration on the Conditions for the Examination of a Variety Based on Trials Carried Out by or on behalf of Breeders
-
- TGP/7/4 – Development of Test Guidelines
- TGP/8/2 – Trial Design and Techniques Used in the Examination of Distinctness, Uniformity and Stability
- TGP/9/2 – Examining Distinctness
- TGP/10/1 – Examining Uniformity
- TGP/11/1 – Examining Stability
- TGP/12/2 – Guidance on Certain Physiological Characteristics
- TGP/13/1 – Guidance for New Types and Species
- TGP/14/3, TGP/14/3 – Glossary of Terms Used in UPOV Documents
- Supplement

TGP/15/1	-	Guidance on the Use of Biochemical and Molecular Markers in the Examination of Distinctness, Uniformity and Stability (DUS)
TC/50/4	-	List of Genera and Species for which Authorities Have Practical Experience in the Examination of Distinctness, Uniformity and Stability
UPOV/EXN/PRP/2	-	Explanatory notes on Provisional Protection under the UPOV Convention
UPOV/EXN/CAN/2	-	Explanatory Notes on Cancellation of the Breeder's Right under the UPOV Convention
UPOV/EXN/CAL/1	-	Explanatory Notes on Conditions and Limitations Concerning the Breeder's Authorization in Respect of Propagating Material under the UPOV Convention
UPOV/EXN/EDV/1	-	Explanatory Notes on Essentially Derived Varieties under the 1991 Act of the UPOV Convention
UPOV/EXN/ENF/1	-	Explanatory Notes on the Enforcement of Breeders' Rights under the UPOV Convention
UPOV/EXN/EXC/1	-	Explanatory Notes on Exceptions to the Breeder's Right under the 1991 Act of the UPOV Convention
UPOV/EXN/HRV/1	-	Explanatory Notes on Exceptions the Breeder's Right under the 1991 Act of the UPOV Convention
UPOV/EXN/NOV/1	-	Explanatory Notes on Novelty under the UPOV Convention
UPOV/EXN/NUL/2	-	Explanatory Notes on the Nullity of the Breeder's Right under the UPOV Convention
UPOV/EXN/PRI/2	-	Explanatory Notes on the Right of Priority under the UPOV Convention

UPOV/EXN/VAR/1	–	Explanatory Notes on the Definition of Variety under the 1991 Act of the UPOV Convention
UPOV/INF/5	–	UPOV Model Plant Breeder's Right Gazette
UPOV/INF/12/5	–	Explanatory Notes on Variety Denominations under the UPOV Convention
UPOV/INF/13/1	–	Guidance on how to Become a Member of UPOV
UPOV/INF/14/1	–	Guidance for Members of UPOV on how to Ratify, or Accede to, the 1991 Act of the UPOV Convention
UPOV/INF/15/3	–	Guidance for Members of UPOV
UPOV/INF/17/1	–	Guidelines for DNA-Profiling: Molecular Marker Selection and Database Construction („BMT Guidelines”)
UPOV/INF/18/1	–	Possible use of Molecular Markers in the Examination of Distinctness, Uniformity and Stability (DUS)
UPOV/INF/21/1	–	Alternative Dispute Settlement Mechanisms

Czasopisma

EPS	–	Europejski Przegląd Sądowy
GRUR	–	Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht
HRiN	–	Hodowla Roślin i Nasiennictwo
JIPLP	–	Journal of Intellectual Property Law and Practice
KPP	–	Kwartalnik Prawa Prywatnego
Mon. Praw.	–	Monitor Prawniczy
OG	–	Orzecznictwo Gospodarcze
OSN	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna

OSNCP	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Kar-na i Wojskowa
OSP	–	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	–	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Ar-bitrażowych
OTK	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK ZU	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy
PiP	–	Państwo i Prawo
PiZS	–	Praca i Zabezpieczenie Społeczne
Prok. i Pr.	–	Prokuratura i Prawo
Prz. Leg.	–	Przegląd Legislacyjny
Stud. Iur.	–	Studia Iuridica
Stud. Iur. Agr.	–	Studia Iuridica Agraria
WUP	–	Wiadomości Urzędu Patentowego
ZNUJ, PIPWI	–	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagielloń-skiego, seria Prace Instytutu Prawa Własno-ści Intelektualnej
ZNUJ, PWiOWI	–	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagielloń-skiego, seria Prace z Wynalazczości i Ochro-ny Własności Intelektualnej

Organy i instytucje

Ag. Nas.	–	Agencja Nasienna Sp. z o.o. z siedzibą w Lesznie
BGH	–	Bundesgerichtshof (niemiecki Federalny Sąd Najwyższy)
BSA	–	Bundessortenamt (niemiecki Federalny Urząd do spraw Odmian Roślin)
COBORU	–	Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych

CPVO	–	Community Plant Variety Office (Wspólnotowy Urząd Odmian Roślin)
EPO	–	European Patent Office (Europejski Urząd Patentowy)
ETS	–	Europejski Trybunał Sprawiedliwości
GIODO	–	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
IO CPVO	–	Izba Odwoławcza CPVO
MRiRW	–	Ministerstwo/Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
SN	–	Sąd Najwyższy
TSUE	–	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
UPOV	–	L'Union Internationale pour la Protection des Obtentions Végétales (Międzynarodowy Związek Ochrony Nowych Odmian Roślin)
UPRP	–	Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej
WNP	–	Wspólnota Niepodległych Państw
WTO	–	World Trade Organization (Światowa Organizacja Handlu)
ZTORU	–	Związek Twórców Odmian Roślin Uprawnych

PRZEDMOWA DO PIERWSZEGO WYDANIA KOMENTARZA

Niniejsza publikacja jest pierwszym polskim komentarzem do ustawy o ochronie prawnej odmian roślin z 2003 r. i jak dotąd jedną z nielicznych pozycji w naszej literaturze poświęconą tego rodzaju zagadnieniom. Intencją autorów jest zatem próba choć częściowego uzupełnienia istniejącej w tym zakresie luki, niemniej ważnym celem tego komentarza jest także zachęta do dalszej dyskusji nad wieloma problemami powstającymi przy wykładni omawianej ustawy oraz przy jej stosowaniu w praktyce. Wydanie komentarza zbiega się również ze swego rodzaju jubileuszem, a mianowicie dwudziestolecie funkcjonowania „polskiego” wyłącznego prawa hodowcy, upływającym w 2008 r.

Wspomniane prawo nie jest zapewne najważniejszym czy najciekawszym prawem z zakresu tzw. własności intelektualnej – o ile w ogóle można je według takich kryteriów wartościować – jednak zdecydowanie zasługuje na większe zainteresowanie. Przemawia za tym przede wszystkim fakt nadal dużego udziału rolnictwa w naszej gospodarce narodowej, a stąd i potrzeba ochrony własności intelektualnej także w tym sektorze. Świadczy o niej najwymowniej duża liczba wydawanych rokrocznie przez COBORU decyzji o przyznaniu wyłącznego prawa, na mocy których w Polsce chronionych jest obecnie około 1500 odmian roślin. Jednocześnie jednak brak świadomości prawnej społeczeństwa w tym zakresie, być może jeszcze większy niż odnośnie do innych przedmiotów

własności intelektualnej, przekłada się negatywnie na skalę dokonywanych naruszeń tego prawa i dalej oczywiście także na uszczerbek finansowy po stronie uprawnionych z jego tytułu. Hodowla wartościowej odmiany, spełniającej przesłanki ochrony, jest bowiem procesem długotrwałym – trwa niekiedy nawet kilkanaście lat; drogim – jej koszty mogą sięgać nawet kilku milionów złotych; nie do końca przewidywalnym – wysiłek nie zawsze zwieńczony jest sukcesem. Hodowla wymaga więc od hodowcy czasu, pieniędzy i ryzyka, co chciałby on sobie zrekompenzować, podejmując komercyjną eksploatację odmiany w oparciu o przyznane mu względem niej wyłączne prawo.

Przechodząc do wskazania źródeł, którymi posilkowali się autorzy w pracach nad niniejszym komentarzem, należy powtórzyć, że przedmiotowa problematyka nie cieszy się zainteresowaniem doktryny polskiej; co więcej, brak opublikowanych polskich orzeczeń jej dotyczących. Autorzy opierali się zatem przede wszystkim na literaturze zagranicznej, zwłaszcza niemieckiej. Regulacja odpowiedniej niemieckiej ustawy (*SortenschutzG* z 1985 r.) jest bowiem w dużym stopniu zbieżna z regulacją polską, co dotyczy zresztą także kilku innych reprezentatywnych ustaw zagranicznych. Co istotne, doczekała się ona już komentarza autorstwa Alfreda Keukenschrijvera z 1999 r. *Sortenschutzgesetz. Kommentar* oraz opracowania monograficznego, wydanego również w 1999 r., Franza Wuesthoffa, Herberta Leßmanna i Gerta Würtenbergera *Handbuch zum deutschen und europäischen Sortenschutz*. Powyższe uzasadnia stosunkowo częste cytowanie powołanych autorów. W podobnym zakresie korzystano też z monografii dotyczącej rozporządzenia 2100/94 autorstwa Gerta Würtenbergera, Paula van der Kooij, Barta Kiewieta i Martina Ekvada *European Community Plant Variety Protection* z 2006 r. Zrezygnowano z powoływania się na artykuły publikowane w czasopiśmie zagranicznych już od końca lat 60. głównie z powodu ich dezaktualizacji, a także uwzględnienia ich treści w wymienionych wyżej pozycjach książkowych.

Wielokrotnie nawiązywano, obszernie przy tym cytując, pionierską i jak dotąd jedyną polską monografię dotyczącą przedmiotowej problematy-

ki, tj. opublikowaną rozprawę habilitacyjną Małgorzaty Korzyckiej-Iwanow (Uniwersytet Warszawski) *Wyłączne prawo do nowej odmiany rośliny uprawnej* z 1990 r. Mimo wielokrotnych zmian stanu prawnego na szczeblu zarówno polskim, jak i międzynarodowym pozycja ta w odniesieniu do wielu ważnych problemów konstrukcyjnych w znacznej mierze zachowała swoją aktualność. Interesujące są także nowsze artykuły monograficzne tejże autorki. W daleko mniejszym zakresie powoływano się natomiast na skąpe wypowiedzi innych przedstawicieli doktryny polskiej, zamieszczane w nielicznych krótkich artykułach, a najczęściej w ogóle jedynie na marginesie rozważań dotyczących prawa patentowego. Można jednak przypomnieć, że polskie badania nad systemem ochrony prawnej odmian roślin zostały zapoczątkowane zasadniczo przez Małgorzatę Byrską (Uniwersytet Jagielloński) już w końcu lat 70., jakkolwiek będące ich wynikiem liczne artykuły mają obecnie, ze względu na upływ czasu oraz zmianę stanu prawnego, charakter raczej historyczny.

Wielokrotnie posiłkowano się również dorobkiem doktryny polskiej wyrosłym na gruncie prawa własności przemysłowej, w szczególności prawa patentowego, korzystając głównie z podręcznika Michała du Valła, Ewy Nowińskiej i Urszuli Promińskiej *Prawo własności przemysłowej* z 2008 r. oraz monografii pierwszego ze wskazanych autorów – *Prawo patentowe* z tego samego roku.

W zakresie orzecznictwa oparto się w pewnym zakresie na wyrokach omówionych we wskazanej literaturze zagranicznej, często podejmując jednak także samodzielną analizę innych, dostępnych w internetowej bazie orzeczeń CPVO. Incydentalnie powoływano się ponadto na nieliczne niepublikowane wyroki zapadłe przed sądami polskimi. Odnosnie do materiałów legislacyjnych wielokrotnie nawiązuje się natomiast do uzasadnienia nowelizacji z 2006 r. i pośrednio także do uzasadnienia nowelizacji z 2007 r. Zrezygnowano właściwie z powoływania się na uzasadnienie do samego projektu ustawy o ochronie prawnej odmian roślin z uwagi na jego powierzchowny charakter.

Autorzy starali się wreszcie w miarę możliwości zasięgnąć potrzebnych informacji bezpośrednio *ad fontes*, wymieniając osoby, które służyły im w charakterze owych źródeł, w podziękowaniach umieszczonych na końcu tej przedmowy.

Niniejszy komentarz przybrał tradycyjną formę numerowanych tez odnoszących się do poszczególnych przepisów ustawy o ochronie prawnej odmian roślin. Analiza skupiała się oczywiście na nich, częstokroć jednak nawiązywano również do postanowień konwencji UPOV, rozporządzenia 2100/94, ustaw o nasiennictwie z 1987 r., z 1995 r., przepisów prawa własności przemysłowej dotyczących w szczególności patentu – a także do przepisów powołanej wyżej niemieckiej SortenschutzG.

Autorzy zdają sobie sprawę, że niektóre wyrażone na kolejnych kartach poglądy mogą budzić kontrowersje. Podobnie świadomi są faktu, że wiele problemów omówionych jest zapewne w sposób skrócony i uproszczony, co jednak wynika także z obowiązującego w wydawnictwie limitu objętości publikacji. Z wdzięcznością zatem przyjęte zostaną wszelkie uwagi krytyczne, pomocne w korekcie przy ewentualnych następnych wydaniach komentarza (uwagi te prosimy kierować bezpośrednio pod adresem redaktora naukowego Krzysztofa Felchnera, Instytut Prawa Własności Intelektualnej UJ). Komentarz niniejszy jest dziełem zbiorowym wszystkich jego autorów. Jakkolwiek wiele zagadnień było w toku ich opracowywania wspólnie omawianych, zaś ostatecznie wszystkie fragmenty podlegały merytorycznemu nadzorowi redaktora naukowego, to wyrażone w nich poglądy są poglądami konkretnych autorów tychże fragmentów.

Publikacja niniejsza nie powstałaby bez życzliwości i pomocy wielu osób, którym w tym momencie autorzy składają serdeczne podziękowania. Dziękujemy zatem w szczególności:

- prof. Januszowi Barcie i prof. Ryszardowi Markiewiczowi, dyrektorom Instytutu Prawa Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego za życzliwość i wsparcie organizacyjne przejawiające się między

- innymi w umożliwieniu wyjazdów naukowych i zakupie literatury fachowej;
- prof. Małgorzacie Korzyckiej-Iwanow z Uniwersytetu Warszawskiego za przejrzenie niniejszego komentarza i cenne uwagi;
 - prof. Edwardowi Gackowi, dr Julii Borys i p. Alicji Rutkowskiej-Łoś, odpowiednio dyrektorowi i pracownikom COBORU, za gościnność i cenne informacje dotyczące stosowania ustawy o ochronie prawnej odmian roślin w tamtejszej praktyce;
 - mec. Jerzemu D. Cieślakowi z kancelarii „Dynastia” z Częstochowy za gościnność i cenne informacje dotyczące stosowania ustawy o ochronie prawnej odmian roślin w polskiej praktyce sądowej, a także za udostępnienie tekstów kilku niepublikowanych wyroków będących jej owocem;
 - p. Antoninie Korzeniowskiej, Naczelnik Wydziału Hodowli Roślin i Nasiennictwa MRiRW, za gościnność i cenne informacje dotyczące przebiegu procesu legislacyjnego i toczących się nad ustawą o ochronie prawnej odmian roślin prac nowelizacyjnych;
 - dr inż. Izabeli Żuradzkiej, Członkowi Zarządu – Naczelnemu Hodowcy Krakowskiej Hodowli i Nasiennictwa Ogrodniczego POLAN sp. z o.o., za gościnność i cenne informacje dotyczące prac hodowlanych nad odmianami roślin;
 - dr. Henrykowi Wosiowi i prof. Janowi Krzymańskiemu, odpowiednio prezesowi i wiceprezesowi ZTORU, za cenne informacje dotyczące działalności tejże organizacji i proponowanych przez nią zmian w ustawie o ochronie prawnej odmian roślin.

redaktor naukowy Krzysztof Felchner

Kraków, sierpień 2008 r.

PRZEDMOWA DO DRUGIEGO WYDANIA

KOMENTARZA

Upływ siedmiu lat od czasu pierwszego wydania niniejszego komentarza spowodował potrzebę opracowania wydania drugiego. W okresie tym komentowana ustawa została dwukrotnie znowelizowana (w 2011 i 2015 r.), uchwalona została nowa ustawa o nasiennictwie (w 2012 r.), pojawiły się nowe wyroki sądowe (TSUE, sądów zagranicznych i polskich) oraz decyzje IO CPVO, nowe dokumenty UPOV (w szczególności tzw. Explanatory Notes oraz TGP), opublikowano wreszcie nowe pozycje naukowe dotyczące omawianej problematyki. Z drugiej strony, wzbogacono nieco wywody komentarza o perspektywę historyczną, tj. szersze niż poprzednio odwołania do stosownych przepisów uchylonych ustaw o nasiennictwie, a nawet dekretu z 1955 r. (jednak przepisy z okresu obowiązywania modelu nacjonalizacyjnego powołano jedynie wybiórczo, raczej na zasadzie ciekawostki).

Odnosnie do dorobku orzecznictwa sądów zagranicznych i praktyki decyzyjnej CPVO autorzy co do zasady mogli uwzględnić tylko te orzeczenia sądów zagranicznych, które w bazie CPVO opatrzone są streżeniem w języku angielskim, ewentualnie niemieckim. O ile nie zaznaczono inaczej, wszystkie orzeczenia zagraniczne zaczerpnięte zostały ze strony internetowej www.cpvo.eu.int. (przy czym wyjaśnić należy, że nie we wszystkich przypadkach źródło to podaje pełne dane bibliograficzne poszczególnych orzeczeń, w szczególności sygnatury, stąd w ni-

niejszym komentarzu przyjęto konwencję, zgodnie z którą w braku sygnatur wyroki sądów zagranicznych opatrywane są oznaczeniami stron).

Jeśli chodzi o źródła bibliograficzne, autorzy bazowali na dotychczas wykorzystywanych źródłach, przy uwzględnieniu nowych (lub niedostępnych w momencie opracowywania pierwszego wydania). W literaturze polskiej odnotować należy przede wszystkim rozdział poświęcony ochronie prawnej odmian roślin zamieszczony w *Systemie prawa prywatnego* w opracowaniu Pawła Gały i Małgorzaty Korzyckiej-Iwanow z 2012 r. (poprzedzony publikacją tego rozdziału w „Studiach Prawa Prywatnego” 2009, z. 3–4, który ukazał się już po publikacji pierwszego wydania niniejszego komentarza) oraz publikacje autorstwa Krzysztofa Felchnera i Katarzyny Jasińskiej, tj. *Komentarz do rozporządzenia 2100/94 (LEX/el. 2010)* i artykuły publikowane w czasopismach prawniczych, w szczególności „Zeszytach Naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pracach Instytutu Prawa Własności Intelektualnej”. W literaturze zagranicznej odnotować należy natomiast pozycje autorów brytyjskich Mike’a Adcocka i Margaret Llewellyn *European Plant Intellectual property* z 2006 r., autorów amerykańskich Marka D. Janisa, Herberta H. Jervisa i Richarda Peeta *Intellectual property law of plants* z 2014 r. oraz artykuły niemieckiego autora Gerta Würtenbergera.

Podobnie jak w poprzednim wydaniu komentarza, autorzy co do zasady pomijają kwestię delimitacji pojęć wynalazku biotechnologicznego i odmiany rośliny, czyli innymi słowy problem wyłączenia odmian roślin i czysto biologicznych sposobów hodowli roślin spod patentowania (na ten temat w literaturze polskiej Krzysztof Felchner, Żaneta Pacud, *Ochrona roślin w prawie własności przemysłowej – porównanie modelu ochrony patentowej i ochrony wyłącznym prawem hodowcy*, EPS 2015, nr 1, s. 26–37).

Należy dodać, że w niniejszym wydaniu komentarza fragmenty autorstwa Dawida Marka zostały, za zgodą tego autora, zaktualizowane przez Krzysztofa Felchnera.

Publikacja niniejsza nie powstałaby bez życzliwości i pomocy wielu osób, którym w tym momencie autorzy składają serdeczne podziękowania. Dziękujemy zatem w szczególności:

- prof. Małgorzacie Korzyckiej z Uniwersytetu Warszawskiego za recenzję niniejszego komentarza i cenne uwagi;
- prof. Edwardowi Gackowi, p. Alicji Rutkowskiej-Łoś, p. Marcinowi Królowi, p. Marcinowi Behnke, odpowiednio dyrektorowi i pracownikom COBORU, za gościnność i cenne informacje dotyczące stosowania ustawy o ochronie prawnej odmian roślin w tamtejszej praktyce;
- dr. Pawłowi Kochańskiemu, dr. Pawłowi Gale, odpowiednio prezesowi i współpracownikowi Agencji Nasiennej sp. z o.o. z siedzibą w Lesznie za cenne informacje dotyczące stosowania przepisów o odstępstwie rolnym w praktyce;
- p. Wojciechowi Hałdasiowi, Naczelnikowi Wydziału Hodowli Roślin i Nasiennictwa MRiRW, za cenne informacje dotyczące przebiegu procesu legislacyjnego ustawy o ochronie prawnej odmian roślin;
- władzom Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego za dofinansowanie druku niniejszego komentarza.

redaktor naukowy Krzysztof Felchner

Kraków, styczeń 2016 r.

WPROWADZENIE

Wyłączne prawo hodowcy do nowej odmiany rośliny jest prawem z zakresu praw wyłącznych na dobrach niematerialnych, a zatem prawem z zakresu tzw. własności intelektualnej. Konstrukcyjnie wydaje się ono najbardziej zbliżone do patentu na wynalazek – stąd określa się je nawet mianem quasi-patentu (A. Partycka-Skrzypek, *Ochrona odmian roślin w świetle nowych regulacji prawnych*, ZNUJ, PIPWI 2005, nr 192, z. 89; P. Gała, M. Korzycka-Iwanow, (w:) R. Skubisz (red.), *System prawa prywatnego*, t. 14A, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2012, s. 976; podobnie A. Bień, *O projekcie ustawy o ochronie prawnej odmian roślin*, Prz. Leg. 2003, nr 1, s. 156), a wręcz twierdzi się, że jego dalsza ewolucja będzie przebiegać w kierunku jeszcze większego do niego zbliżenia (tak A. Partycka-Skrzypek, *Ochrona...*, s. 217; M. Korzycka-Iwanow, *Uwagi o własności intelektualnej w odniesieniu do roślin i żywności w regulacjach międzynarodowych i wspólnotowych wprowadzonych do polskiego porządku prawnego*, Stud. Iur. Agr. 2002, t. 3, s. 134). Przesłanki uzyskania wyłącznego prawa hodowcy są mniej restrykcyjne niż w przypadku patentu, ale i uzyskany w wyniku ich spełnienia zakres ochrony jest, głównie z uwagi na istnienie instytucji odstępstwa rolnego i przywileju hodowcy, swoisty, w zasadzie węższy (podobnie F. Wuesthoff, H. Leßmann, G. Würtenberger, *Handbuch...*, s. 20; M. Korzycka-Iwanow, *Uwagi...*, s. 134). Szerzej różnice i podobieństwa pomiędzy systemem patentowym a systemem ochrony odmian roślin omówione są w dalszej części niniejszego komentarza przy okazji analizy konkretnych przepisów ustawy o ochronie prawnej odmian roślin. Teoretycznie moż-

na się także zastanawiać nad pokrewieństwem wyłącznego prawa hodowcy do odmiany z prawem ochronnym na wzór użytkowy, tzw. małym wynalazkiem, bowiem przesłanką jego udzielenia nie jest poziom wynalazczy i chroni ono jedynie wytwór materialny, nie zaś sposób postępowania. Interesująco wypada natomiast porównanie go z prawem z rejestracji topografii układu scalonego, mimo że przedmiot ochrony jest w tych przypadkach diametralnie różny. Nie wglębiając się tutaj w szczegóły, przesłanki uzyskania tego prawa są zliberalizowane w porównaniu z przesłankami zdolności patentowej, jego zaś treść doznaje większych niż w przypadku patentu ograniczeń.

W kontekście podobieństwa między przedmiotowym prawem a patentem nasuwa się problem ich wzajemnej relacji. Zgodnie zatem z art. 29 ust. 1 pkt 2 p.w.p.: „Patentów nie udziela się na (...) odmiany roślin”, co oznacza, że oba systemy ochrony jako konkurencyjne wykluczają się wzajemnie. Podobny zakaz zawierają także Europejska Konwencja Patentowa i dyrektywa 98/44. Wykładnia tych przepisów jest jednak przedmiotem wielu kontrowersji w literaturze i rozbieżności w praktyce decyzyjnej odpowiednich organów, w tym EPO, którego praktyka ma istotne znaczenie dla kształtowania się wykładni zakazu patentowania odmian roślin (a także czysto biologicznych sposobów hodowli roślin) (zob. na temat praktyki decyzyjnej EPO K. Felchner, Ż. Pacud, *Ochrona roślin w prawie własności przemysłowej – porównanie modelu ochrony patentowej i ochrony wyłącznym prawem hodowcy*, EPS 2015, nr 1, s. 26–32). Ich źródłem są różnice poglądów dotyczące generalnie zasadności ochrony prawnopatentowej i *sui generis* odmian roślin, wynikające niekiedy z obaw dotyczących ekonomiczno-społecznych skutków ich prawnej monopolizacji (na ten temat obszernie M. Korzycka-Iwanow, *Wyłączne prawo do nowej odmiany rośliny uprawnej*, Warszawa 1990, s. 32–39; zaś w nowszej literaturze w szczególności H. Żakowska-Henzler, *Wynalazek biotechnologiczny. Przedmiot patentu*, Warszawa 2006, s. 208–226). W związku z tym z szerszych rozważań na ten temat w niniejszym komentarzu zrezygnowano.

Wyłączne prawo hodowcy do nowej odmiany rośliny jest zatem konstrukcją specyficzną, co rodzi pytanie o jego miejsce w systemie prawa własności intelektualnej. Rozważając tę kwestię, wskazać należy, że konwencja paryska nie wymienia *explicite* odmiany rośliny jako przedmiotu ochrony własności przemysłowej. Wniosek taki płynie z literalnej analizy przepisu art. 1 ust. 2 konwencji, jakkolwiek w doktrynie podkreśla się, że nie jest jasne, czy wylicza on je wszystkie, czy też poprzestaje na tych spośród nich, które podlegają ochronie patentowej (tak A. Szewc (w:) A. Adamczak, A. Szewc (red.), *Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 60). Zważywszy dalej na fakt, że kolejny ustęp powołanego przepisu stanowi wyrażnie, że własność przemysłowa odnosi się także do nasion, bronić można poglądu, że wyłączne prawo hodowcy do odmiany również mieści się w zakresie szeroko pojętej własności przemysłowej (na szerokie rozumienie tego pojęcia wskazuje także M. Korzycka-Iwanow, *Wyłączne...*, s. 24). Kwestia, czy wyłączne prawo hodowcy do odmiany zaliczyć można do praw własności przemysłowej, czy też raczej należy je ujmować jako swoiste prawo *sui generis*, niejako pokrewne prawom własności przemysłowej, wydaje się jednak kontrowersją jedynie terminologiczną – o ile oczywiście w ogóle istnieje sens wyróżniania praw własności przemysłowej i praw im pokrewnych, pomijając w ogóle problem ewentualnego operowania pojęciem prawa pokrewnego, które posiada już określone znaczenie w obszarze prawa autorskiego. (Wskazać tu można zresztą np. prawa z rejestracji topografii układu scalonego, w stosunku do którego używa się pojęcia prawa *sui generis*, mimo że obecnie uregulowane jest ono w prawie własności przemysłowej). W literaturze polskiej opowiedziano się jak dotąd zarówno za pierwszą (A. Nowicka (w:) U. Promińska (red.), *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2005, s. 19), jak i drugą z tych koncepcji (M. Poźniak-Niedzielska, *Ewolucja prawa własności intelektualnej w dobie współczesnej*, PiP 2002, z. 10, s. 8 i za tą autorką M. Korzycka-Iwanow, *Uwagi...*, s. 133). Za ugruntowany uznać należy w każdym razie pogląd, że jest to prawo pokrewne patentowi, toteż niezależnie od dokładnego jego umiejscowienia w systemie prawa własności przemysłowej, czy szerzej intelektualnej, przy jego analizie zasadne jest sięganie do analogii z prawem wynalazczym. Pogląd

o potrzebie stosowania takiego zabiegu wyrażono także w literaturze polskiej, podkreślając jednak, jak wspomniano już wcześniej, istnienie znaczących różnic między wynalazkiem a odmianą (tak M. Korzycka-Iwanow, *Wylącznie...*, s. 162–167). Dla porządku należy zatem zaznaczyć, że w dalszym ciągu niniejszego komentarza używa się niekiedy odnośnie do przedmiotowego prawa określenia „prawo *sui generis*”, nie przywiązując jednak do niego większej wagi i traktując je jedynie w kategoriach wyrażenia językowego, nieprzesądzającego o takim czy innym charakterze jego desygnatu.

TRIPS natomiast, jakkolwiek odnosi się bezpośrednio do problematyki ochrony odmian roślin, nie zawiera jednak w tym względzie jakichkolwiek szczegółowych postanowień, co więcej, nie narzuca nawet państwom członkowskim WTO wymogu wprowadzenia osobnego systemu ochrony. Artykuł 27 ust. 1 pkt 3 lit. b. tego aktu pozostawia im bowiem w tym zakresie do wyboru bądź wdrożenie systemu *sui generis*, bądź systemu patentowego, bądź wreszcie systemu łączącego te oba. Obecnie w skali światowej dominuje ten pierwszy, chociaż kilka krajów, przykładowo Japonia i państwa WNP, zdecydowały się na wprowadzenie drugiego. W Europie model ochrony patentowej wybrały jedynie Węgry. W USA natomiast obowiązuje skomplikowany system pośredni (tak E. Gacek, *Formy ochrony własności intelektualnej w biotechnologii, zachowaniu bioróżnorodności oraz hodowli roślin i nasiennictwie*, HRiN 2003, nr 1, www.pin.org.pl; w dawniejszej literaturze na ten temat M. Korzycka-Iwanow, *Wylącznie...*, s. 25).

Mimo braku konkretnych postanowień dotyczących omawianej problematyki w dwóch wskazanych wcześniej aktach prawnych, jest ona w większości porządków prawnych uregulowana w osobnej ustawie, przy czym ustawy te są w dużym stopniu zbieżne. Zjawisko to wynika z faktu, że opierają się one na tzw. konwencji UPOV uchwalonej w Paryżu w 1961 r. (na temat jej genezy M. Korzycka-Iwanow, *Wylącznie...*, s. 70–76; G. Würtenberger (w:) G. Würtenberger, P. van der Kooij, B. Kiewiet, M. Ekvad, *European...*, s. 3). Jej nazwa jest akronimem od francuskiego tytułu Union Internationale pour la Protection des Ob-

tentions Vegetales, ona zaś sama podstawowym aktem prawnym dotyczącym wyłącznego prawa hodowcy do odmiany rośliny. Kilkakrotnie podlegała rewizjom, z których najważniejsza miała miejsce w 1991 r. i na tyle zmieniła ten akt, że mówi się w tym kontekście wręcz o uchwaleniu nowego. Państwa strony konwencji UPOV, obecnie w liczbie ponad 70, wśród nich od 1989 r. i Polska (konwencja nie została opublikowana w urzędowym polskim publikatorze), tworzą Związek UPOV. Przy interpretacji przepisów ustawy o ochronie prawnej odmian roślin wskazane jest zatem oczywiście odwoływanie się także do przepisów konwencji UPOV, stąd nawiązania do jej postanowień obecne są w wielu fragmentach niniejszego komentarza.

Wyłączne prawo hodowcy do odmiany rośliny chronione jest także na poziomie wspólnotowym na podstawie rozporządzenia 2100/94 – jest to więc sytuacja podobna do występującej w przypadku wspólnotowego znaku towarowego i wspólnotowego wzoru przemysłowego. Udzielenie wyłącznego prawa przez CPVO z siedzibą w Angers we Francji owocuje bowiem jego skutecznością na terytorium wszystkich państw członkowskich UE. Również postanowienia tego aktu prawnego są w dużym stopniu zbieżne z postanowieniami konwencji UPOV.

Pewne wątki dotyczące praw własności intelektualnej w sektorze rolnictwa są także regulowane, a w każdym razie wzmiankowane, w art. 12 ust. 3 lit. d, f, art. 13 ust. 2 lit. b pkt iii tzw. traktatu ITPGRFA, czyli międzynarodowego Traktatu o zasobach genetycznych dla wyżywienia i rolnictwa sporządzonym w Rzymie dnia 3 listopada 2001 r. i ratyfikowanym przez Polskę w 2004 r. (oświadczenie rządowe z dnia 2 marca 2006 r., Dz. U. Nr 159, poz. 1129). Z kolei art. 9 ust. 3 tego aktu prawnego traktuje o tzw. prawach rolników do wykorzystywania materiału siewnego, jednak należy interpretować go w zgodzie z przepisami dotyczącymi odstępstwa rolnego (podobnie P. Gała, *Ochrona i wykorzystywanie roślinnych zasobów genowych. Wybrane aspekty prawne*, Stud. Iur. Agr. 2012, t. 10, s. 500, 501).

Kreśląc wreszcie skrótową genezę ochrony wyłącznego prawa hodowcy do odmiany w ustawodawstwie polskim, już na wstępie zaznaczyć należy, że obowiązująca obecnie ustawa o ochronie prawnej odmian roślin jest pierwszym w historii polskiej legislacji aktem prawnym poświęconym wyłącznie temu zagadnieniu. Według informacji uzyskanych w MRiRW powstała ona w oparciu o przepisy konwencji UPOV i rozporządzenia 2100/94, przy czym niekiedy nawet nie tyle w drodze ich implementacji, jakkolwiek *de iure* pojęcie to można odnieść tylko do pierwszego z wymienionych aktów, ile poprzez wzorowanie się bezpośrednio na brzmieniu poszczególnych ich przepisów, która to inspiracja jest szczególnie widoczna odnośnie do drugiego z wymienionych aktów. Ustawa została jak dotąd znowelizowana czterokrotnie, w 2006, 2007, 2011 i 2016 r. Nowelizacje dotyczyły przede wszystkim odstępstwa rolnego. Wcześniej problematyka wyłącznego prawa hodowcy uregulowana była w ustawach poświęconych generalnie nasiennictwu – tj. w ustawie o nasiennictwie z 1987 r. i z 1995 r. (pewne przepisy materialnoprawne zawierały też kolejne akty wykonawcze do tych ustaw, tj. rozporządzenia z 1988, 1996 i 2001 r.). Sama jego konstrukcja pojawiła się na gruncie pierwszej z nich (omawia ją kompleksowo M. Korzycka-Iwanow, *Wyłączne...*, s. 98–154), zastępując poprzedni model nacjonalizacyjny, regulowany dekretem z 1955 r. oraz ustawą o hodowli roślin i nasiennictwie z 1961 r. (na temat tego modelu M. Korzycka-Iwanow, *Wyłączne...*, s. 51–56; J. Górski, *Ochrona prawna nowych odmian roślin i zwierząt*, PiP 1970, z. 1, s. 15–19). W dzisiejszym stanie prawnym zagadnienia nasiennictwa, które z punktu widzenia systematyki prawa zaliczyć można do prawa rolnego czy też publicznego prawa gospodarczego, nie zaś do prawa własności intelektualnej, regulowane są osobnymi aktami prawnymi, przede wszystkim ustawą o nasiennictwie z 2012 r. Ich znajomość jest jednak w dużym stopniu pomocna do zrozumienia realiów funkcjonowania wyłącznego prawa hodowcy do odmiany, w szczególności w kontekście rynkowego obrotu materiałem siewnym. W niniejszym komentarzu starano się zatem w pewnym zakresie uwzględnić także postanowienia tej ustawy.

Na koniec rozważań wstępnych warto zasygnalizować jeszcze kwestię możliwości sięgnięcia po alternatywne wobec konstrukcji wyłącznego prawa hodowcy do odmiany płaszczyzny ochrony. Przede wszystkim byłyby to, upraszczając, z reguły komplementarne w stosunku do ochrony opartej na modelu praw wyłącznych przepisy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Praktyka sądów niemieckich wskazuje, że faktycznie znalazły one zastosowanie w stosunku do niechronionych odmian roślin, w szczególności poprzez oparcie się na delikcie naśladownictwa produktu (na ten temat, z powołaniem się na konkretne orzeczenia F. Wuesthoff, H. Lessmann, D. Wendt, *Sortenschutzgesetz Kommentar*, Meinheim–Basel–Cambridge–New York 1990, s. 30). Podobnie w praktyce polskiej korzysta się z przepisów ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, jakkolwiek przede wszystkim z klauzuli generalnej. Nie wydaje się jednak, aby istniała potrzeba wprowadzenia do wymienionego wyżej aktu specjalnych przepisów odnoszących się wyraźnie do ochrony prawnej odmian roślin (jak proponuje J.D. Cieślak, *Problems with unfair competition of plant variety rights – the need for change*, www.cpvo.eu.int, s. 2, 4). Nie zawiera on bowiem takich w odniesieniu do innych specyficznych przedmiotów prawa własności intelektualnej, co jednak nie uszczupla ich ochrony, jako że taka osiągana jest w drodze odpowiedniej jego wykładni. Kolejnym przydatnym instrumentem, jakkolwiek raczej w przeszłości, okazało się także prawo znaków towarowych w sytuacji, gdy uzyskiwano prawo ochronne na znak towarowy tożsamy z nazwą odmiany (na ten temat F. Wuesthoff, H. Lessmann, D. Wendt, *Sortenschutzgesetz...*, s. 27). Niewykluczona wydaje się także ochrona prawnoautorska, w szczególności roślin ozdobnych (tak W. Tabor, *Prawna ochrona nowych odmian roślin w Polsce*, ZNUJ, PWiOWI 1992, z. 59, s. 70; odmiennie jednak M. Korzycka-Iwanow, *Wyłączne...*, s. 14; P. Gała, M. Korzycka-Iwanow (w:) R. Skubisz (red.), *System...*, s. 976). Owszem, wydaje się, że w przypadku tychże roślin na pierwszy rzut oka można mieć do czynienia ze spełnieniem przesłanek twórczości, nasuwa się jednak pytanie, w jakim stopniu ostateczny efekt jest rezultatem działalności człowieka, a w jakim sił natury, i czy udział tych ostatnich w akcie twórczej kreacji nie jest argumentem na rzecz odmowy uznania rośliny za utwór. Na marginesie wspomnieć należy, że również

zdaniem ZTORU (każda?) odmiana roślin jest utworem, co jak się wydaje, miałyby wynikać z niepowtarzalności jej DNA (tak J. Krzymański, *Czy odmiana rośliny uprawnej spełnia kryteria do uznania jej za utwór w rozumieniu Ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, *Rośliny Oleiste – Oilseed Crops* 2006, t. XXVII, s. 183–186). Tak radykalna koncepcja, jak również przytoczona na jej poparcie argumentacja nie wydają się jednak trafne. Wydaje się ponadto, że odmiana rośliny, nawet ozdobnej, nie może być zakwalifikowana jako wzór przemysłowy. Same dobre osobiste hodowcy podlegają natomiast ochronie na podstawie kodeksu cywilnego.

USTAWA

z dnia 26 czerwca 2003 r.

o ochronie prawnej odmian roślin

(tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 843)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Przedmiot regulacji]

Ustawa reguluje sprawy ochrony prawnej odmian roślin, a w szczególności:

- 1) tryb oraz sposób przyznawania i pozbawiania prawa do ochrony wyhodowanej albo odkrytej i wyprowadzonej przez hodowcę odmiany, a także zarobkowego korzystania z niej;
 - 2) zakres ochrony tego prawa.
1. Otwierający ustawę o ochronie prawnej odmian roślin przepis art. 1 nie ma zasadniczo znaczenia normatywnego, można mu jedynie przypisać pewne walory dydaktyczne. Określa on po prostu pobieżnie, a wręcz nawet nieco niedbale, jej zakres.
 2. Obecnie obowiązująca ustawa nie rozpoczyna się już, inaczej niż ustawa o nasiennictwie z 1987 r., preambułą czy też nieartykułowanym przepisem wstępnym wyrażającym ogólne intencje ustawodawcy i cele ustawy. Wynika to z odmiennej techniki legislacyjnej praktykowanej w dzisiejszym ustawodawstwie. Jako ciekawostkę można zresztą przypomnieć, że wspomniana preambuła właściwie w żaden sposób nie odnosiła się do

potrzeby ochrony własności intelektualnej w rolnictwie, koncentrując się na uwypukleniu znaczenia interesu rolników korzystających z materiału siewnego. Kolejna ustawa o nasiennictwie z 1995 r. preambuły już nie zawierała. Brak jej także w konwencji UPOV, co może nawet nieco dziwić. Nie dziwi już natomiast fakt, że ustawodawca europejski zdecydował się na poprzedzenie przepisów rozporządzenia 2100/94 preambułą daleko obszerniejszą, niż uczynił to polski ustawodawca socjalistyczny w ustawie o nasiennictwie z 1987 r.

3. Pierwsza część zdania, z którego zbudowany jest komentowany artykuł, informuje zatem, że przedmiotem regulacji ustawy są „sprawy ochrony prawnej odmian roślin”. W związku z tym, że pojęcie to może ewentualnie sugerować, iż chodzi tutaj o zagadnienia z zakresu prawa ochrony środowiska czy też prawa rolnego, regulowane innym aktem o podobnym tytule, a mianowicie ustawą o ochronie roślin, proponować można jego inne ujęcie stylistyczne, na przykład „ustawa reguluje kwestię wyłącznych praw hodowcy do odmiany rośliny”.
4. Już z pkt 1 komentowanego artykułu wynika, że ustawa o ochronie prawnej odmian roślin ma zasadniczo charakter kompleksowy, normuje bowiem nie tylko zagadnienia materialnoprawne, tj. treść wyłącznego prawa, lecz także postępowanie prowadzące do jego przyznania oraz, jak już wyraźnie ostrzega ustawodawca, jego pozbawiania. Nie jest przy tym do końca jasne, dlaczego ustawodawca wyodrębnił osobno „tryb i sposób”, choć można przypuszczać, że przez pojęcie trybu rozumie on właśnie postępowanie prowadzące do wydania decyzji o przyznaniu prawa, przez pojęcie zaś sposobu samą tę decyzję. Bardziej zasadne byłoby wskazanie na fakt, że ustawa o ochronie prawnej odmian roślin specyfikuje też przesłanki udzielenia wyłącznego prawa, ponieważ regulacja ta stanowi na pewno bardzo ważny fragment ustawy. Niekonsekwencją jest także określenie wyłącznego prawa hodowcy do odmiany rośliny mianem „prawa do ochrony odmiany”, skoro w dalszych przepisach ustawy, z wyjątkiem definicji z art. 2 ust. 1 pkt 16, pojawia się już tylko to pierwsze sformułowanie. To właśnie je należy uznać za obowiązujące obecnie pojęcie normatywne, tak jak przykładowo w świetle prawa włas-

ności przemysłowej prawo dotyczące znaku towarowego określa się mianem prawa ochronnego na znak towarowy, zaś prawo dotyczące wynalazku mianem patentu. Dalej pośrednio wskazuje się na hodowcę jako uprawnionego do wyłącznego prawa. Można by tutaj ewentualnie proponować, żeby ustawodawca wskazał go jako uprawnionego wyrażnie, skoro już w ogóle zdecydował się na jego wymienienie, ponieważ nie wynika to dosłownie z brzmienia komentowanego przepisu. Jasno za to wskazuje się, że ochronie podlega odmiana, a więc konkretny wytwór – nie zaś metoda hodowli odmiany, czyli sposób (ta ostatnia podlegać może ochronie na gruncie prawa własności przemysłowej, z zastrzeżeniem jednak przepisu jej art. 29 ust. 1 pkt 2). Istotny jest przy tym jednak przede wszystkim fakt, że już w tym miejscu wyraźnie podkreśla się, że ochrona przysługuje także co do „odmiany odkrytej i wyprowadzonej” – a zatem odkrycia, co jest pewnym ewenementem w obszarze prawa własności intelektualnej. Odnośnie do ostatniego członu pkt 1 komentowanego artykułu znowu trudno wyjaśniać, dlaczego ustawodawca zdecydował się na rozróżnienie pomiędzy pojęciem „tryb i sposób zarobkowego korzystania” z odmiany a wymienionym osobno w pkt 2 pojęciem „zakres ochrony prawa” (zob. teza 16 komentarza do art. 2). Wyrażne wymienienie tego drugiego można oceniać pozytywnie, jako że jest to zagadnienie kluczowe, chociaż w zestawieniu z drugim sprawia wrażenie *superfluum*. W związku z wyrażonymi powyżej wątpliwościami zaproponować można *de lege ferenda* następującą redakcję pkt 1 komentowanego artykułu: „przesłanki i tryb udzielania hodowcy wyłącznego prawa do odmiany rośliny przez niego wyhodowanej lub odkrytej i wyprowadzonej”, poprzedzoną wyżej proponowanym zwrotem o brzmieniu: „Ustawa reguluje kwestię wyłącznych praw hodowcy do odmian roślin”. Punkt 2 komentowanego artykułu można by zaś sprecyzować w sposób następujący: „treść wyłącznego prawa hodowcy do odmiany rośliny”. Dalej można by się również zastanawiać nad wyrażnym wymienieniem wśród kwestii regulowanych także instytucji odstępstwa rolnego, z uwagi na jej doniosłość, jakkolwiek dogmatycznie należy ją zaklasyfikować do problematyki treści wyłącznego prawa, jako jej istotne ograniczenie. Osobno można by również wskazać, że ustawa reguluje także sankcje cywilno- i karnoprawne. Należy jednak raz jeszcze

podkreślić, że z uwagi na dydaktyczny charakter komentowanego artykułu jego redakcja czy stylistyczne brzmienie nie mają właściwie większego znaczenia praktycznego, podobnie zresztą jak dalsze w tej kwestii rozważania.

5. Zmierając zatem ku ich końcowi, można jeszcze wskazać na brak w komentowanym artykule zapewnienia, że przepisy ustawy o ochronie prawnej odmian roślin nie uchybiają ochronie hodowców przewidzianej w innych przepisach. I on również nie miałby oczywiście znaczenia normatywnego, stąd też jego brak nie powoduje w żaden sposób uszczerpkienia innych przysługujących ewentualnie hodowcom praw. Taką ogólną deklarację zawiera jednak prawo własności przemysłowej i można by zatem taką i tu ewentualnie wprowadzić, jakkolwiek nie jest to konieczne.
6. O ile jednak nieco nieudolna redakcja komentowanego artykułu nie przekłada się zapewne bezpośrednio na stopień jego zrozumienia przez czytelnika, tego samego nie można już powiedzieć o wewnętrznej systematyce ustawy. Jest ona bowiem niedoskonała. Można by zatem postulować przede wszystkim podzielenie rozdziału 2 na mniejsze jednostki redakcyjne, wzorując się na prawie własności przemysłowej, której kolejne działy poświęcone odrębnym przedmiotom ochrony są w sposób sensowny podzielone wewnętrznie. Podobne wnioski płyną z lektury posiadających racjonalną strukturę ustaw zagranicznych dotyczących przedmiotowej problematyki.

Art. 2. [Słowniczek, wspólność wyłącznego prawa hodowcy]

1. W rozumieniu ustawy określenie:

- 1) **odmiana – oznacza zbiorowość roślin w obrębie botanicznej jednostki systematycznej najniższego znanego stopnia, która niezależnie od tego, czy w pełni odpowiada warunkom przyznania wyłącznego prawa:**